

Nr 278.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående anslag till ordnande av landstormsförråd; given Stockholms slott den 18 april 1913.

Under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över lantförvarsärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen

att till *ordnande av landstormsförråd* å extra stat för år 1914 anvisa ett anslag av 98,000 kronor.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förbliver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

David Bergström.

Utdrag av protokollet över lantförsvarsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 18 april 1913.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern STAAFF,
Statsråden: PETERSSON,
SCHOTTE,
BERG,
BERGSTRÖM,
friherre ADELSWÄRD,
PETRÉN,
STENSTRÖM,
LARSSON,
SANDSTRÖM.

Departementschefen, statsrådet Bergström, anförde:

»Enligt de förslag till landstormens organisation, som avgåvos dels år 1901 av chefen för generalstaben och dels av 1903 års landstormskommitté, skulle riket indelas i ett visst antal landstormsområden, av vilka de ur strategisk synpunkt mera viktiga, nämligen de vid kusterna och norra landgränsen belägna, skulle benämnas landstormsområden av första klassen. Dessa skulle förses med särskilda landstormsförrådsbyggnader för förråd av gevär, ammunition och intendenturutrustning. Inom övriga landstormsområden, benämnda landstormsområden av andra klassen, skulle däremot tillsvidare ej uppföras särskilda förrådsbyggnader, utan utrymme beredas för beväpnings- och ammunitionsutrustning i lämpligt belägna tygförråd samt för intendenturutrustningen i arméfördelningsvis anordnade förråd. Dock skulle enligt dessa förslag redan från början hela landstormen organiseras och varje landstormsområde,

alltså även de av andra klassen, erhålla sin befälhavare, som skulle planlägga och leda organisationen inom området.

I statsverkspropositionen till 1904 års Riksdag ansågs det emellertid nödvändigt att så tillvida begränsa de uppgjorda planerna, att inom landstomsområdena av andra klassen tillsvidare varken landstomsområdesbefälhavare skulle tillsättas eller intendenturutrustning anskaffas. Detta blev även Riksdagens beslut.

Den första organisationen kom därigenom att i huvudsak omfatta endast landstomsområden av första klassen till ett antal av 84.

I enlighet med senare riksdagars beslut har, med hänsyn till den år 1905 inträffade förändringen i Sveriges försvarspolitiska läge, utöver nämnda 84 områden ytterligare 21 organiserats såsom områden av första klassen.

För uppförande av förrådsbyggnader och anskaffande av utrustning m. m. för nämnda 105 områden hava beviljats extra ordinarie anslag, varjämte å ordinarie stat finnes uppfört ett reservationsanslag till landstormen, avseende administrationskostnader samt utgifter för underhåll och vård av förråden, övningar m. m.

De å extra ordinarie stat beviljade anslagen hava emellertid beräknats lägre än 1903 års landstormskommitté angivit. De hava även visat sig för ändamålet otillräckliga, och det återstår ännu att anskaffa en väsentlig del av landstormens utrustning. Å det ordinarie anslaget till landstormen hava däremot uppstått reservationer, som vid 1911 års utgång belöpte sig till 255,721 kronor 21 öre.

Gällande stat för ordinarie anslaget till landstormen upptager följande belopp:

Till arvoden och expenser åt landstomsområdes-	
befälhavare och landstomsförrådsförvaltare	kronor 103,695:—
» landstomsområdesbefälhavares resor.....	» 17,150:—
» underhåll av förrådsbyggnader m. m.	» 20,000:—
för förvaring och vård av gevär och ammunition ...	» 19,760:—
» förvaring och vård av intendenturutrustning.....	» 11,050:—
till övningar	» 32,570:—

Summa kronor 204,225:—

Uti underdånig skrivelse den 1 november 1912 har chefen för generalstaben föreslagit:

beträffande förut nämnda 105 landstomsområden

att anslagsposten till övningar ökas till dubbla beloppet, därur i så fall jämväl skulle bestridas understöd till vissa för landstormen verkande föreningar, och

Generalstabs-
chefens
förelag.

att för fullständigande av intendentur- och sjukvårdsutrustningen beviljas ytterligare 1,018,681 kronor 25 öre;

beträffande ännu icke organiserade 52 områden

att även dessa organiseras samt att för ändamålet beviljas nödiga medel å ordinarie och extra ordinarie stat, respektive 99,758 och 1,005,801 kronor.

Såsom motivering till förslaget i fråga om *anslagsposten till övningar* har chefen för generalstaben upplyst, att landstormens nuvarande utbildning är ordnad på frivillighetens väg och enligt landstormsförordningen utgöres av *dels* skjutövningar, för vilka ammunition kostnadsfritt tillhandahålles och vilka, såvitt lämpligen kan ske, anordnas inom det frivilliga skytteväsendet eller i samband med dess skjutningar, och *dels* landstormsbefälskurser och andra frivilliga övningar, till vilka medel utgå från det ordinarie landstormsanslaget, att nämnda kurser avse att under minst vart fjärde år återkommande övningar om 5 till 10 dagar bibringa det utsedda befälet den allra nödortftigaste utbildningen, samt att från och med år 1912 medgivits, att besparingar på den del av det ordinarie anslaget, som avser landstormsbefälskurser, få användas till fälttjänstövningar och andra övningar med landstormen. Generalstabschefen har vidare anfört, att den början till frivilliga övningar med landstormen såsom trupp, vilken alltså under år 1912 blivit gjord, manade till fortsättning, men för sådant ändamål krävdes anvisning av särskilda medel. Den del av det ordinarie anslaget, som avsåge landstormens övningar, borde för den skull erhålla en för anordnande av frivilliga fälttjänstövningar och i samband därmed företagna fältskjutningar avsedd ökning, lämpligen med samma belopp, som det nuvarande för landstormsbefälskurser avsedda anslaget. Ur det sålunda fördubblade anslaget kunde jämväl utgå understöd åt de flerstädes frivilligt bildade landstormsföreningar och landstormsbefälsföreningar, åt vilka borde tillmätas stor betydelse på grund av det utbildningsarbete, som inom dem bedrivs, och det intresse, som därigenom skapades för landstormsinstitutionen.

Såsom motivering till *anslagsbehovet av 1,018,681 kronor 25 öre* har generalstabschefen till en början erinrat, att å extra ordinarie stat för de 105 områdena hittills beviljats 1,041,980 kronor, att därav för anskaffning av intendenturutrustning varit att tillgå allenast 506,359 kronor, samt att detta belopp med 417,767 kronor understiger, vad som ursprungligen beräknats; och har generalstabschefen vidare anfört, att då den verkliga kostnaden för de 105 områdenas förseende med fullständig

intendenturutrustning dessutom måste beräknas med 600,914 kronor 25 öre överstiga de ursprungligen beräknade kostnaderna, erfordrades för fullständigande av dessa områdets intendenturutrustning till i den ursprungliga planen avsedd omfattning ett belopp av 1,018,681 kronor 25 öre. Att den verkliga kostnaden med en så avsevärd summa 600,914 kronor 25 öre överstege den ursprungligen beräknade hade sin orsak i följande omständigheter:

1) Kostnaden för varje landstormsmän för intendenturutrustning, vilken ursprungligen beräknades till 8,66 kronor, hade sedan dess höjts med 3,54 kronor, beroende dels på stegrade tillverkningskostnader, dels på att landstormsmännen i utrustningen blivit ersatt med två tornistrar av arméns modell. Härtill komme, att landstormens styrka inom de 105 organiserade områdena, som vid tiden för kostnadsberäkningarna uppgått till 92,000 män, numera måste beräknas högre. Av dessa förhållanden förorsakad kostnadsökning beräknades till ett belopp av 386,680 kronor.

2) Tillgången på äldre livremmar med patronväskor för landstormens utrustning hade icke, som beräknat var, räckt till för hela den hittills organiserade landstormen, utan 24,100 ammunitionsgördlar och 21,400 hylsor av läder till bajonettbalja måste nyanskaffas, medförande en kostnadsökning av 181,540 kronor.

3) Landstormens sjukvårdsutrustning hade ansetts böra väsentligt förbättras. Sålunda hade i de nu uppgjorda beräkningarna, på arméförvaltningens sjukvårdsstyrelses förslag, tillkommit å varje kompani en bårsele å 3,50 kronor och en förbandssäck å 30 kronor, varjämte sjukvårdsränsel numera inginge i varje kompanis utrustning, under det att förut sådan ränsel beräknats för vartannat kompani. Å bataljonsstaben hade tillkommit en sjukvårdskista med en kostnad av 140 kronor för varje bataljon. Härav beroende kostnadsökning utgjorde 47,700 kronor 25 öre. Då, enligt överfältläkaren under hand lämnat meddelande, sjukvårdsränslar av äldre modell kunde delvis erhållas från linjen, kunde dock denna kostnadsökning nedbringas med 26,700 kronor till 21,000 kronor 25 öre.

4) Antalet landstormskompanier, som i chefens för generalstaben förslag av 1901 beräknats till 459, måste nu sättas högre. I 1904 års statsverksproposition hade beräknats kostnaden för endast 108 kompaniers förseende med kokkittlar och befälsutrustning. I 1909 års statsverksproposition hade emellertid upptagits ytterligare 88 kompanier, alltså summa 196 kompanier. Den summa, som nu åtginge för anskaffning av det ökade antalet kokkittlar och den ökade befälsutrustningen, uppginge till 11,694 kronor.

Enligt generalstabschefens förslag skulle organiserandet av de nya 52 områdena pågå samtidigt med att utrustningen för de 105 områdena fullständigades.

För de närmaste tre åren har generalstabschefen beräknat följande anslagsbehov, nämligen

att anslagsposten till övningar för de 105 landstormsområdena omedelbart höjes,

att utrustningen för samma områden kompletteras i fråga om ammunitionsgördlar, hylsor till bajonettbalja, sjukvårdsmateriel och kokkittlar, vilken komplettering skulle draga en kostnad av 178,000 kronor, ävensom i fråga om beklädnadspersedlar och mattornistrar till belopp av 220,921 kronor,

att för *en del* av de 52 områdena anskaffas utrustning m. m. till belopp av 345,697 kronor att anvisas å extra ordinarie stat, och att i sammanhang därmed å ordinarie stat beviljas: första året 73,105 kronor 83 öre, andra året 76,831 kronor 66 öre och tredje året 80,557 kronor 50 öre.

Militärmyndigheternas yttranden.

Över chefens för generalstaben förslag hava samtliga arméfördelningschefer och kommandanten i Boden avgivit yttranden. Cheferna för andra, tredje och fjärde arméfördelningarna hava vid sina yttranden bifogat utlåtanden i saken av underlydande inskrivningsområdesbefälhavare, varjämte chefen för Norrbottens regemente inkommit med förslag till ändrade bestämmelser rörande landstormens organisation inom Norrbottens inskrivningsområde. Arméfördelningscheferna hava biträtt förslaget, och flera av dem hava framhållit det såsom nödvändigt, att lagstadgade övningar införas för landstormen, därest den skall kunna fylla de uppgifter, som numera läggas på densamma. En chef har ansett, att årlig personlig mönstring och anmälningsskyldighet vid flyttning bör åläggas landstormsman.

Chefen för fjärde arméfördelningen likasom sekundchefen för Göta livgarde hava dock ansett den av generalstabschefen föreslagna ökningen av anslagsposten till övningar vara otillräcklig.

Chefen för Andra livgrenadjärregementet har förmenat, att kostnaden för intendenturutrustningens fullständigande är för lågt beräknad.

Kommandanten i Boden har anfört, att organisationen av landstormen i Norrbotten lede av en betydande brist, i det att landstormen vore i saknad av befälhavare, som kunde fylla på dem ställda anspråk. De allra flesta befattningarna inom Norrbottens landstorm vore nämligen besatta med civila personer. I betraktande härav kunde med fog sägas, att kostnaderna för landstormsorganisationen i Norrbotten icke

motsvarades av önskad eller behövlig valuta. På grund därav torde det böra tagas i övervägande, huruvida icke, då det gällde att äska ytterligare medel till landstormens organisation, man först borde förbättra och stärka organisationen inom de områden, som med hänsyn till sitt läge och andra omständigheter vore ur försvarssynpunkt särskilt viktiga och där landstormens användning omedelbart vid krigstillfälle eller till och med före krigsutbrottet hade en synnerlig betydelse, i stället för att ytterligare utsträcka den redan befintliga organisationen. En bearbetning av de erfarenheter, som föreläge från 1912 års mobiliseringsövning, torde icke jäva den åsikten, att organisationen av landstormen i Norrbotten måste förbättras och stärkas och att åtgärder i sådant syfte vore viktigare än att utvidga landstormens organisation till de nu icke organiserade 52 områdena.

Arméförvaltningen, som den 14 januari 1913 avgivit yttrande i ärendet, har ansett, att de av vissa arméfördelningschefer uttalade önskemålen om införande av lagstadgade övningar m. m. för landstormen icke nu böra upptagas till prövning, enär ytterligare erfarenhet först torde böra vinnas om de resultat, som den nuvarande på frivillighetens grund baserade organisationen kan erbjuda. De av kommandanten i Boden väckta frågorna har arméförvaltningen funnit, i den mån de befinnas förtjänta av beaktande, böra vinna sin lösning, utan att den föreslagna utvidgningen av landstormsorganisationen i dess helhet behöver stå tillbaka. För den skull har arméförvaltningen hemställt, att kommandantens i Boden förslag måtte överlämnas till chefen för generalstaben för att tagas under övervägande vid framdeles ifrågakommande partiella reformer av landstormsorganisationen. Arméförvaltningen har biträtt generalstabschefens förslag i fråga om landstormens utveckling och har intet haft att erinrad mot de uppgjorda kostnadsberäkningarna. Beträffande den ökning av det ordinarie anslaget, som jämlikt chefens för generalstaben beräkningar skulle erfordras under första året av treårsperioden, har arméförvaltningen emellertid anmärkt, att densamma icke är erforderlig, enär det vid 1911 års slut å den del av det ordinarie anslaget, som står till intendentsdepartementets förfogande, förefunnits en reservation å 185,468 kronor, av vilken berörda ökning lämpligen kan bestridas.

Arméförvaltningens
yttrande.

Jag har jämväl ansett nödigt begära försvarsberedningarnas yttrande i förevarande ärende, vilket yttrande avgivits den 12 april 1913.

Försvarsberedningarna.

Beredningarna hava i fråga om de 105 områdena förordat den föreslagna ökningen av ordinarie anslaget till landstormen med 32,570

kronor, men ansett denna ökning kunna för år 1914 bestridas av å anslaget förefintlig reservation.

Försvarsberedningarna hava även förordat, att utrustningen fullständigades i de 105 områdena, utan att dock yttra sig om de uppgjorda beräkningarna av anslagsbehovet för detta ändamål.

Däremot hava beredningarna, som uppmärksammat de uttalanden, vilka gjorts av åtskilliga över det föreliggande förslaget hörda myndigheter angående det praktiska värdet av den hittills genomförda landstormorganisationen, ansett sig beträffande den föreslagna utvecklingen av densamma att omfatta de 52 ännu oorganiserade områdena icke kunna, med hänsyn till sitt pågående arbete med uppgörande av förslag till lantförsvarets ordnande, nu avgiva något bestämt yttrande över förslaget i berörda hänseende.

Departements-
chefen.

Det synes mig angeläget, att staten i högre grad än hittills möjliggör frivilliga övningar med landstormen såsom trupp och jämväl understödjer de föreningar, som anordna sådana övningar. Kungl. Maj:t har visserligen i årets statsverksproposition begärt uppförande i riksstaten av ett särskilt anslag till understöd åt föreningar och till skrifter utgivande, men såsom av det vid statsverkspropositionen fogade statsrådsprotokollet lärer framgå, avser berörda anslag närmast andra understöd än till anställande av landstormsövningar. Jag förordar därför, att till frivilliga övningar med landstormen såsom trupp ävensom till understödjande av föreningar, som anordna sådana övningar, må för år 1914 tagas i anspråk icke allenast de under ordinarie anslaget till landstormen anvisade medel till övningar 32,570 kronor, i den mån dessa därtill lämna tillgång, utan ytterligare 32,570 kronor från å samma anslag befintlig reservation.

Med hänsyn till storleken av denna reservation har jag för avsikt att innan nästa år låta grunderna för beräkningen av ifrågavarande anslag undergå en närmare granskning.

I den vid 1904 års Riksdag framlagda planen för ordnande av då beräknade landstormsområden av första klassen upptogos kostnaderna för intendenturutrustning till 750,000 kronor. Det bör då icke väcka undran, om det visat sig omöjligt att med det belopp å 506,359 kronor, som för detta ändamål varit att tillgå, förse icke blott nämnda landstormsområden utan ytterligare 21 sådana med avsedd intendenturutrustning. Därtill kommer, att såsom upprepade gånger och senast i det vid 1911 års statsverksproposition fogade statsrådsprotokollet för Riksdagen framhållits, de i 1904 års plan gjorda beräkningarna varit för låga. Myn-

digheterna hava nu angivit, att för att kunna förse ifrågavarande 105 landstomsområden med fullständig intendentur- och sjukvårdsutrustning skulle erfordras ytterligare 1,018,681 kronor 25 öre. Det synes mig dock böra bliva föremål för undersökning, huruvida icke nyss nämnda belopp skulle kunna nedbringas genom någon förändring i nu tillämpade planer för förrådets förseende med beklädnadspersedlar och tornistrar. Enligt generalstabschefens förslag skulle emellertid de 105 landstomsförrådets utrustning under de närmaste åren fullständigas jämväl i avseende å andra persedlar än nyss nämnda, nämligen i avseende på ammunitionsgördlar, hylsor till bajonettbalja, sjukvårdsmateriel och kokkittlar, vilken komplettering beräknats medföra en kostnad av 178,000 kronor, och auser jag, att i varje fall en del av detta belopp, förslagsvis 98,000 kronor, lämpligen bör redan nu anvisas av Riksdagen. Jag erinrar, att varken vid 1911 eller 1912 års Riksdag äskats extra ordinarie anslag till ordnande av landstomsförråd.

Däremot torde förslaget att nu gå vidare i avseende å utvecklingen av landstomsorganisationen och sålunda påbörja organisationen av återstående 52 landstomsområden, med hänsyn till vad försvarsberedningarna anført, böra tillsvidare anstå, dock att, såsom också försvarsberedningarna i sitt yttrande framhållit, därest omedelbar organisation av något eller några av dessa områden befinnes särskilt påkallad, hinder härför ej bör möta. För sådant fall torde därtill nödiga kostnader kunna utgå från nu ifrågavarande belopp.

Jag hemställer alltså, det Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen att till *ordnande av landstomsförråd* å extra stat för år 1914 anvisa ett anslag av 98,000 kronor.»

Till denna departementchefens, av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan täcktes Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall; och skulle till Riksdagen avlätas proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ex protocollo:

Kurt Belfrage.